

Nuo meilės iki karo

Kovo 14-balandžio 7 d. Vytauto Didžiojo universiteto Vokiečių ir prancūzų filologijos katedra „Galerijoje 101“ (Laisvės al. 53) pripratys austrių rašytojos Ingeborgos BACHMANN gyvenimui ir kūrybai skirtą projektą „Kūryba, nukreipta prieš karą“.

Austrių rašytojos I. Bachmann gyvenimui ir kūrybai skirta paroda, kurią kuruoja Vienos miesto literatūrinė draugija, jau eksponuota 56 įvairių šalių parodų salėse.

Parodoje neapsiribojama vien tik „prieš karą nukreipta“ I. Bachmann kūryba – per įvairias medijas lankytojai galės susipažinti ir su kitais autorės gyvenimo bei kūrybos aspektais. Parodoje pristatomi rašytojos tekstai, fotografijos, pačios autorės skaitomas kūrybos garso įrašai, dielio formato nuotraukos, atspindinčios karo realijas.

Apie renginių ciklą kalbamės su jo organizatorėmis Lina UŽUKAUSKAITE ir Rūta EIDUKEVIČIENE.

– Papasakokite, kokiais keliais paroda, rodyta daugelyje šalių, pasiekė Kauną? Tai lémė akademinių ryšiai ir tikslai?

– Paroda Vytauto Didžiojo universitete pristatoma neatsitiktinai. Jos ir lydinčių renginių idėja puikiai atspindi pagrindinę mūsų misiją – puoseleti humanistinę ir humanitarinę kultūrą bei ja paremtas bendražmogiškias vertybes, prasmungai išsilieti į Kauno visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą. Atverdami parodos duris miesto bendruomenei, siekiamo parodyti, kad kalbos, literatūros, filosofijos klausimai gali būti įdomūs ir aktualūs ne tik akademinei bendruomenei, bet ir kiekvienam besidominčiam kultūra. Norime kartu kalbėtis apie mums visiems rūpimus dalykus.

Sužinojė apie Austrijoje profesionaliai parengtą I. Bachmann kūrybai skirtą projektą, pamanėme, kad įvairiomis technologijomis paremta paroda – gana įdomus ir savitas būdas priartėti prie literatūros. Dažnai galvojama, kad viešose erdvėse labiau dera pristatyti vizualiuosius menus, tačiau pasirodo, kad ir literatūra gali prabili įvairiomis formomis – tiek žodžiais, tiek garsais ir vaizdais. Ypač jauniems žmonėms (ne tik studentams, bet ir moksleiviams) tai gali tapti postūmiu užsukti į VDU Menų galeriją ir susipažinti su paroda. Džiugu, kad VDU germanistikos stu-

Ingeborga Bachmann.

ryšius, į juose prasiveržiančią brutalią kalbą, pyktį, žiaurą mąstymą. Autorė siekia visa tai aprašyti, kad suprastume, kas priveda prie didžiųjų karų. Privati ir višejoji žmogaus gyvenimo sferos yra neatsiejamos, ir tai negali nerūpēti.

Mes tikimės, kad I. Bachmann priešinimasis besitęsiantiems karams ir pristatoma taikos, meilės, gėrio utopija palies ir mūsų miesto žmogų. Nes juk rašytoja teigia: „Kas neturi vilties, kas negyvena ir kas nemyli (...), – tas man néra žmogus.“

– Atrodo, kad Lietuvoje I. Bachmann vis dar labai mažai pažistama. Daug prarandame?

– Iš tikrujų I. Bachmann yra gana gerai žinoma autorė kitose Europos šalyse, ypač Italijoje, Prancūzijoje (savaiame aišku, Austrijoje, Vokietijoje). Autorės vaizdų pasauliai, jos kalba yra labai savitū, ją sunku vertinti. Kaip ir daugeliui lietuvių poetų autorei svarbiausias yra kalbos klausimas: kaip literatūra per kalbą keičia mūsų sąmonę ir moko mus naujos kalbos. Literatūra jai – kalbos utopija, kurią suvokia „ne kaip tikslą, bet kaip kryptį“.

I. Bachmann – viena ryškiausiai po Antrojo pasaulinio karo vokiečių kalba rašiusių moderniosios literatūros autorių. Ji apgynė disertaciją „Kritinis Martino Heideggerio filosofijos vertinimas“. Todėl ir kūryboje gausu aliuzijų į M. Heideggerio filosofiją. Wittgensteino filosofijos žinovai I. Bachmann kūryboje taip pat atrastų daug įdomių sąsajų. Reikėtų pridurti, kad rašytoja 1954 m. iniciavo Wittgensteino „Tractatus“ leidimą. Su šiuo leidimu prasidėjo Wittgensteino recepcija vokietkalbėse šalyse.

I. Bachmann – nepaprastai išsprausi ir labai angažuota rašytoja. Ji buvo užmezgusi kontaktus su garsais kūrėjais, filosofais, visuomenės veikėjais. Ji buvo gabi muzikai – kom-

giškasioms būsenas, bet kaip surasti tinkamą formą ir neperžengti pavojingos ribos? Apie tai norime kalbėtis su rašytojais Laura Sintija Černiauskaitė ir Laurynu Katkumi, fotografu Romualdu Požerskiu, dailininku Robertu Antiniu, choreografe Birute Letukaite ir kt. Iš šias diskusijas mėginsime iutrauktis ir akademinius bendruomenės atstovus – filosofus, istorikus, sociologus, filologus.

– Multimedijos projektas svarstyti daug akademinei visuomenei ir menininkams svarbių klausimų. Ar jie neapsiribos siauru suinteresuotųjų būreliu ir bus įdomūs visuomenei? Juk teigiate, kad parodos lankymui reikės iš anksto pasiruošti.

– Mes labai viliamės, kad paroda sudomins kuo daugiau miesto žmonių, jaunimą, ne tik akademikus ir menininkus.

Kalbėdami apie pasiruošimą parodai, kreipėmės į mokyklose vokiečių kalbą besimokančius mokinius. Jiems sukūrėme keletą užduočių, padedančių susipažinti su I. Bachmann gyvenimu ir kūryba. Tai turėtų atskleisti parodos tematiką ir palengvinti apsilankymą joje. Tikimės, kad toks pasiruošimas padės mokiniams kelti klausimus vokiečių kalba parodos renginių metu.

Siaip išankstinio pasirengimo parodai tikrai nereikia. Menų galerijoje „101“ lankytojai ras parodos katalogą lietuvių kalba, galės pamatyti filmą apie rašytoją su lietuviškais subtitrais bei pasiklausyti skaitomas novelės įrašo lietuvių kalba.

– Kodėl nutarėte organizuoti konkursus studentams ir moksleiviams? Aktyvinate akademinę visuomenę? Ar sulaukėte pakankamai dėmesio, juk darbų pateikimo terminas jau baigėsi?

– Pastaruoju metu pastebime tendenciją, jog vis mažiau moksleivių renkasi mokytis vokiečių kalbą. Vienas iš parodos tikslų – prisištėti prie vokiečių kalbos ir ja kuriomas literatūros populiarinimo. Kaip tik todėl glaudžiai bendradarbiaujame su Austrijos ir Vokietijos ambasadomis, Gėtės institutu Vilniuje. Mokinų konkurso „Bachmann vaizdų pasauliai“ darbų pateikimo terminas baigsis kovo 30 d. Nugalėtojų laukia vertingi prizai, visų pirma galimybė apsilankysti Vokietijoje, pakeliauti, dar artimiau prisiliesti prie turtinės vokiečių kalbos kraštų kultūros.

Susidomėjimas vertimo konkursu malonai nustebino. Iš viso mums buvo atsiųsti 63 paklausimai dėl noro dalyvauti vertimo konkurse. Sulaukėme 31 Lietuvos aukštuojų mokyklų studentų vertimo. Šiuo metu kompe-

dentai atliko svarbū darbą – išvertė parodos tekstus į lietuvių kalbą – todėl visiems kauniečiams ji tapo dar prieinamasnė.

Užmegzti kontaktus su parodos kuratoriais Austrijoje pavyko gana greitai. Jie geranoriškai prisidėjo prie organizacinių problemų sprendimo, padėjo užmegzti ryšius su rašytojos giminačiais, kūrybinio paveldo puoselėtojais, leidyklomis bei autorių teisių savininkais. Be to, esame labai dėkingi parodos rėmėjams, kurie savo parama palengvino šios parodos kelią į Lietuvą.

– *Tikitės, kad karo tema sudomins mūsų miesto žmogų, dabar taip susikrintusį dėl gerovės praradimo? Kodėl jam tai turėtų rūpėti?*

– Iš tiesų viskas labai susiję. Karas šiuo atveju suvokiamas platesne prasme. Pasak I. Bachmann, jis pirmiausia prasideda artimiausių žmonių aplinkoje, vyru ir moterų sanakyiuose. Todėl ji gilinasi į žmonių

pozitoriu Hans Werner Henze raše operos libretus ir bendradarbiavo višą gyvenimą. Yra išvertusi italų poeto Giuseppe Ungaretti eilėraščių i vokiečių kalbą.

– *Su I. Bachmann vardu bus pri statyti ir Lietuvos menininkai, jų kū rybos problematika. Kokie pagrindiniai renginių ciklo akcentai?*

– Vienas pagrindinių renginių programos tikslų – palyginti, kaip I. Bachmann kūryboje vyraujančias temas (karas, smurtas, prievara, taka, meilė, gėris, kalba) apmasto Lietuvos menininkai. Jos kūryba neat siejama nuo Antrojo pasaulinio karo, Šaltojo karo, Vietnamo karo kontekstų, tačiau jais neapsiriboją. Šios temos universalios tiek laiko, tiek geografinė prasme. Nesvetimos jos ir lietuvių kūrėjams. Mūsų visuomenėje pastaruoju metu vis dažniau prabylama apie smurto ir prievaros motyvų gausą šią dieną mene. Be abejo, menas turi atliepti visas žmo-

tentinga komisija vertina vertimus, geriausiuju autoriai bus apdovanoti kovo 27 d. Be to, jie turės puikią progą pabendrauti su I. Bachmann romano „Malina“ vertėja į lietuvių kalbą Jurgita Mikutytė. Ši patyrusi vertėja, Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos pirmininkė, vadovauja vertimo konkursui atsiųstų darbų vertinimo komisijai.

– *Jūsų organizuojamas projektas gali tapti dar vienu žingsniu, suartinančiu mokslą ir gyvenimą. Atrodo, kad iki šiol akademiškumas Lietuvoje per daug izoliuotas.*

– Rašytoja I. Bachmann basisakė prieš bet kokį griežtą ribą, sienų brėžimą, ypač tarp politikos, literatūros ir asmeninio gyvenimo. Tai atspindi citata, kritikuojanti tokį atskyrimą, kai „moralė téra moralę, verslas téra verslas, karas téra karas, o menas téra menas“.

**Kalbėjosi
Audronė MEŠKAUSKAITĖ**